

بسم الله الرحمن الرحيم

مروری بر

سیمای محمد رسول الله ﷺ
در قرآن

بررسی شخصیت و رسالت پیامبر گرامی اسلام
از دیدگاه قرآن

ابراهیم معتمدی نیا

معتقدی نیا، ابراهیم

مروری بر سیمای محمد رسول الله در قرآن: بررسی شخصیت و رسالت پیامبر
گرامی اسلام از دیدگاه قرآن / ابراهیم معتدی نیا. - اصفهان: کنکاش، ۱۳۸۵.
ISBN: 964-6329-93-4 ۲۰۸ ص.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیفا.

۱. محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت- ۱۱ ق. ۲. محمد(ص)، پیامبر
اسلام، ۵۳ قبل از هجرت- ۱۱ ق. - - اخلاق. ۳. سنت نبوی. الف. عنوان. ب.
عنوان: بررسی شخصیت در رسالت پیامبر گرامی اسلام از دیدگاه قرآن.

۲۹۷/۹۳

م ۸۴ - ۴۷۰۰۶

BP ۲۴/۴۶/ م ۶۴

کتابخانه ملی ایران

مروری بر سیمای محمد رسول الله در قرآن

تالیف: ابراهیم معتدی نیا

ناشر: انتشارات کنکاش

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۵ تاریخ نشر: بهار ۱۳۸۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه تعداد صفحات: ۲۲۲ صفحه

لیتوگرافی: گلین چاپ: کنکاش صحافی: حافظ

قیمت: ۱۵۰۰ تومان

طرح جلد: محمدهادی جزینی تایپ و صفحه آرایی: محمد حسین جزینی

ناظر فنی: محمد حسین جزینی مدیر تولید: محمد جزینی

ISBN: : 964-6329-93-4

اصفهان، سه راه حکیم نظامی، ابتدای خیابان ارتش،

چاپ و نشر کنکاش تلفن: ۶۲۵۸۰۴۹ (۰۳۱۱)

فهرست مطالب

پیش گفتار

بخش اول

نامهای مبارک حضرت محمد ﷺ در قرآن

۳	۱ - احمد ﷺ
۴	۲ - محمد ﷺ
۶	نامهای دیگر پیامبر اسلام در قرآن بر اساس روایات
۸	۳ - یس
۱۱	۴ - طه
۱۲	چند حدیث دیگر در مورد نامهای مبارک پیامبر اسلام
۱۴	گزیده‌ای از اشعار که نامهای مبارک پیامبر در آنها ذکر شده

بخش دوم

القاب و اوصاف حضرت محمد ﷺ در قرآن

۱۵	مقدمه
۱۵	۱ - رسول الله
۱۶	۲ - مُرْسَل
۱۷	۳ - رسول
۱۹	۴ - رسول مُبِین
۱۹	۵ - نذیر مُبِین
۲۰	۶ - رسول کریم
۲۰	۷ - رسول مُصَدِّق
۲۱	۸ - رسولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ
۲۲	۹ - أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ
۲۵	۱۰ - نبی
۲۷	۱۱ - خاتم النبیین
۲۹	۱۲ - اَوَّلَ الْمُسْلِمِینَ
۳۰	۱۳ - اَوَّلَ الْعَابِدِینَ
۳۰	۱۴ - مِّنَ السَّاجِدِینَ
۳۱	۱۵ - عبد ، عبدالله
۳۲	۱۶ - رَحْمَةً لِّلْعَالَمِینَ
۳۳	۱۷ - رَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِینَ
۳۴	۱۸ - اَوَّلِیِّی الْمُؤْمِنِینَ

۱۹ - وَلَیَّ	۳۵
۲۰ - مِنَ الْمُؤْمِنِينَ	۳۶
۲۱ - مُخْلِصٍ	۳۷
۲۲ - إِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ (به یقین خداوند یاور اوست)	۳۸
۲۳ - مقام محمود	۳۹
۲۴ - ضَالِحٍ	۴۰
۲۵ - صَاحِبٍ	۴۱
۲۶ - برهان	۴۲
۲۷ - نور ، سراج منیر	۴۳
۲۸ - أُذُنٍ	۴۴
۲۹ - نَبِیِّ أُمِّی	۴۵
۳۰ - یتیمًا قَاوِی	۴۷
۳۱ - ضَالًّا قَهْدِی	۴۸
۳۲ - غَائِلًا قَاغْنِی	۴۸
۳۳ - بَاخِعٌ نَفْسِک	۴۹
۳۴ - یَّتَنَّبَ	۵۰
۳۵ - عَلٰی یَّتَنَّبَ مِنْ رَبِّهِ	۵۱
۳۶ - عَلٰی صِرَاطٍ مُسْتَقِیْمٍ (برراهی مستقیم)	۵۲
۳۷ - عَلٰی شَرِیْعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ	۵۳
۳۸ - عَلٰی بَصِیْرَةٍ (دارای آگاهی و بینایی)	۵۳
۳۹ - مُرَّئِلٍ	۵۴
۴۰ - مُدَّئِرٌ	۵۵

بخش سوم

صفات سلب شده از حضرت محمد ﷺ در قرآن

مقدمه	۵۶
قسمت اول	۵۷
تهمت‌های مخالفان به پیامبر اکرم و دفاع قرآن از آن حضرت	۵۷
۱ - ۱ - رسول خدا مجنون نیست	۵۷
۱ - ۲ - رسول خدا ساجر نیست	۶۰
۱ - ۳ - رسول خدا مسحور نیست	۶۳
۱ - ۴ - رسول خدا مُفْتَر و دروغگو نیست	۶۴
۱ - ۵ - رسول خدا کذاب و دروغگو نیست	۶۶
۱ - ۶ - رسول خدا کاهن نیست	۶۹
۱ - ۷ - رسول خدا ابتر نیست	۷۰

۷۰	۱ - ۸ - رسول خدا مُقَلَّم نیست
۷۱	۱ - ۹ - رسول خدا گمراه نیست
۷۲	۱ - ۱۰ - رسول خدا شاعر نیست
۷۵	۱ - ۱۱ - رسول خدا خیانتکار نیست
۷۶	قسمت دوم
۷۶	صفاتی که قرآن از رسول خدا سلب نموده
۷۶	۲ - ۱ - رسول خدا از متکلفین نیست
۷۷	۲ - ۲ - رسول خدا بخیل نیست
۷۷	۲ - ۳ - رسول خدا مسلط و فرمانروای بر شما نیست
۷۸	۲ - ۴ - رسول خدا حفیظ و نگهبان شما نیست
۸۰	۲ - ۵ - رسول خدا وکیل شما نیست
۸۱	۲ - ۶ - رسول خدا جبار نیست
۸۲	۲ - ۷ - رسول خدا فرشته نیست
۸۲	۲ - ۸ - رسول خدا اولین پیامبر نیست
۸۳	۲ - ۹ - رسول خدا از مشرکین نیست
۸۴	۲ - ۱۰ - رسول خدا از غافلین نیست
۸۴	۲ - ۱۱ - رسول خدا از روی هوای نفس سخن نمی‌گوید

بخش چهارم

مکارم اخلاق و محاسن آداب حضرت محمد ﷺ در قرآن

۸۶	مقدمه
۸۶	۱ - اخلاق عظیم پیامبر اکرم
۸۹	۲ - پیامبر اکرم اسوهٔ حسنه
۹۰	۳ - توکل پیامبر بر خداوند متعال
۹۲	۴ - راه و طریقه مستقیم پیامبر
۹۴	۵ - حزن و اندوه پیامبر اکرم
۹۴	۶ - عدم پیروی پیامبر از هواهای نفسانی چند گروه
۹۶	۷ - شرح صدر پیامبر اکرم
۹۸	۸ - ضیق صدر (دلنگی) پیامبر اکرم
۹۹	۹ - شدت دلسوزی و علاقه فوق‌العاده پیامبر به هدایت مردم
۱۰۰	۱۰ - حرص و اشتیاق پیامبر برای هدایت مردم
۱۰۱	۱۱ - ترس پیامبر از نافرمانی خدا و عذاب روز قیامت
۱۰۲	۱۲ - شکایت پیامبر از قومش که قرآن را ترک کرده‌اند
۱۰۳	۱۳ - سلام رسول خدا
۱۰۴	۱۴ - سخن رسول خدا

- ۱۵ - خفض جناح پیامبر نسبت به مؤمنان ۱۰۷
- ۱۶ - پیامبر اکرم از مردم اجر و مزدی نمی‌خواهد ۱۰۹
- ۱۷ - پیامبر اکرم اُسوه صبر و استقامت (صبر جمیل) ۱۱۳
- ۱۸ - صَفْح و عفو پیامبر (صفح جمیل) ۱۱۷
- ۱۹ - دوری پیامبر از مخالفان به طرزی نیکو (هجر جمیل) ۱۱۹
- ۲۰ - دستور به پیامبر که زنان خود را به طرزی نیکو طلاق‌ده (سراح جمیل) ۱۱۹
- ۲۱ - چهار خصوصیت پیامبر در یک آیه ۱۲۰
- ۲۲ - میانه روی در انفاق ۱۲۱
- ۲۳ - شش ویژگی پیامبر در یک آیه ۱۲۲
- ۲۴ - پرهیز از تکبر و غرور ۱۲۳
- ۲۵ - چند دستور به پیامبر اکرم ۱۲۴
- ۲۶ - آداب معاشرت با پیامبر و مهمان نوازی ایشان ۱۲۵

بخش پنجم

وظایف و برنامه‌های حضرت محمد ﷺ در قرآن

- ۱ - پیامبر اکرم بشیر و نذیر است ۱۲۷
- ۲ - پیامبر اکرم «داعی اِلَی الله» است ۱۳۲
- ۳ - پیامبر اکرم شاهد و شهید است ۱۳۴
- ۴ - پیامبر اکرم مُذَكِّر است ۱۳۶
- ۵ - وظیفه پیامبر اکرم ابلاغ آشکار رسالت است ۱۴۴
- ۶ - هدایت مردم به راه راست ۱۴۶
- ۷ - تلاوت آیات الهی بر مردم، تزکیه آنها و تعلیم کتاب و حکمت ۱۴۷
- ۸ - رسالت جهانی رسول اکرم ۱۴۹
- ۹ - هدایت مردم از ظلمات به سوی نور ۱۵۲
- ۱۰ - قرآن و رسول اکرم مُبَيِّن (بیان کننده) حقایق هستند ۱۵۴
- ۱۱ - حُکْم و داوری رسول خدا در میان مردم ۱۵۵
- ۱۲ - پیامبر اکرم مردم را امر به معروف و نهی از منکر می‌کند ۱۵۷
- ۱۳ - ماموریت‌های پیامبر ۱۵۷

بخش ششم

ابعاد دیگری از شخصیت والای حضرت محمد ﷺ در قرآن

- ۱ - توحید و یکتاپرستی رسول اکرم ۱۶۰
- ۲ - نماز و عبادت رسول اکرم ۱۶۱
- ۳ - استعاذه پیامبر اکرم ۱۶۴
- ۴ - عصمت و طهارت رسول اکرم ۱۶۵

۱۶۸	۵- علم غیب رسول اکرم
۱۷۰	۶- وجوب اطاعت از خدا، رسول و امامان معصوم
۱۷۳	۷- تقارن نام الله و رسول در قرآن
۱۷۵	۸- درود خدا، ملائکه و مومنان بر پیامبر اکرم
۱۷۷	۹- سوگندهای قرآن به پیامبر اکرم
۱۸۱	۱۰- ارتباط پیامبر اسلام با پیامبران و ادیان پیشین
۱۸۶	۱۱- اوصاف مشترک خدا، قرآن و رسول اکرم در آیات قرآن
۱۹۲	۱۲- اوصاف و وظایف مشترک قرآن و رسول اکرم
۱۹۵	۱۳- اتمام نعمت بر رسول اکرم
۱۹۶	۱۴- حسبی الله، حسبک الله
۱۹۶	۱۵- ذکر اعضاء و جوارح و حالات رسول اکرم در قرآن
۱۹۸	۱۶- پرسش از رسول اکرم
۱۹۹	۱۷- خطابهای خداوند متعال به رسول اکرم
۲۰۰	آغازی در پایان
۲۰۱	مقدمه‌ای بر فهرست آیات
۲۰۲	فهرست آیات
۲۰۷	فهرست منابع و مآخذ

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

(آل عمران / ۳- ۱۶۴)

به حقیقت خداوند به مؤمنان نعمت بخشید، آنگاه که در میان آنها پیامبری از خودشان مبعوث کرد تا آیاتش را بر آنها بخواند و پاکشان سازد و کتاب و حکمتشان بیاموزد، هر چند از آن پیش در گمراهی آشکاری بودند.

پیش گفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

« اَللّٰهُمَّ عَرَّفَنِيْ نَفْسَكَ فَاِنَّكَ اِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِيْ نَفْسَكَ لَمْ اَعْرِفْ نَبِيَّكَ ، اَللّٰهُمَّ عَرَّفَنِيْ رَسُوْلَكَ فَاِنَّكَ اِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِيْ رَسُوْلَكَ لَمْ اَعْرِفْ حُجَّتَكَ ، اَللّٰهُمَّ عَرَّفَنِيْ حُجَّتَكَ فَاِنَّكَ اِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِيْ حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِيْنِيْ »^(۱)

ترجمه : خدایا خودت را به من بشناسان که اگر تو را نشناسم ، پیامبرت را هم نشناسم. خدایا پیامبرت را به من بشناسان که اگر پیامبرت را نشناسم حجت تو را هم نخواهم شناخت. خدایا حجت خودت را به من بشناسان که اگر حجتت را نشناسم از دینم گمراه شوم.

چهارده قرن پیش هنگامی که تیرگیهای کفر و شرک و حکومت خدایان دروغین سرتاسر گیتی را فرا گرفته بود و سایه شوم یاس و ناامیدی آسمان ملت‌های مظلوم را تیره و تار ساخته بود. در یک سرزمین خشک و دور افتاده از تمدن و در میان ملتی بی‌سواد و عقب مانده بزرگ مردی قیام نمود. او برگزیده خدا و پیام آور الهی بود که مردم جهان را به یکتا پرستی و عدالت و دوری از کفر و شرک و ظلم فرامی خواند. او گوهر گرانقدر عالم آفرینش و خاتم پیامبران حضرت محمد بن عبدالله ﷺ بود که انقلابی عظیم را آغاز نمود و در مدت کوتاهی دینش شرق و غرب عالم را فرا گرفت. و او خود شخصیتی نمونه و الگویی نیکو شد برای همه انسانها که چون خورشیدی فروزان فرا راه آدمیان پرتو افشانی می‌کند.

رحمت عالم آشکار و نهان

احمد مرسّل آن چراغ جهان

چشمه زندگانی اندر لب

آمد از رب سوی زمین عرب

لقمه خواهان رحمت در او

هم عرب هم عجم مسخر او

(سنایی)

قرآن رسول گرامی اسلام را اسوه حسنه و دارای اخلاقی عظیم معرفی می‌کند. آن حضرت الگویی

پسندیده است که جمیع کمالات و امتیازات یک انسان کامل در وجودش تجلی یافته. و به همین جهت ضرورت دارد همه انسانها و خصوصاً مسلمانان شخصیت بی‌همتای آن حضرت را بشناسند و در تمام مراحل زندگی به آن جناب اقتدا کنند.

اما این شناخت چگونه میسر است و راههای شناخت آن حضرت کدامند؟
برای شناخت آن وجود مقدس از چند منبع می‌توان بهره برد که عبارتند از: کتابهای تاریخ، اخبار و احادیث و قرآن.

کتابهای تاریخ

وجود پربرکت و ملکوتی پیامبر اسلام چه قبل از بعثت و چه پس از آن چنان نورانیت و جاذبه‌ای داشته که هم مردم معاصر ایشان و هم کسانی که در زمانهای بعد زیسته‌اند با دیدن یا شنیدن اخلاق، کردار و اوصاف آن حضرت شیفته و ارادت‌مند ایشان می‌شده‌اند. این عشق و محبت باعث شده که مردم و نویسندگان در اعصار و قرون مختلف به نقل سینه به سینه و نگارش صدها کتاب کوچک و بزرگ درباره سنت، سیره و تاریخ زندگی آن حضرت بپردازند. تاجایی که گاه جزئی‌ترین نکات زندگی خصوصی و اجتماعی ایشان در کتابهای تاریخ ثبت و ضبط شده و ما با مراجعه به این منابع می‌توانیم زندگانی، گفتار، کردار، اخلاق و سایر خصوصیات رسول اکرم را از هنگام تولد تا زمان وفات بررسی کنیم. اما آیا این نویسندگان توانسته‌اند به‌طور دقیق و کامل ابعاد شخصیت الهی پیامبر اکرم را شناخته و ترسیم نمایند؟ لازم به ذکر است گاه نویسندگان مغرض یا نادانی هم بوده‌اند که دروغهایی به وجود مقدس پیامبر نسبت داده‌اند که همین امر میزان اعتبار برخی کتابهای تاریخ را پایین می‌آورد.

سراسر جمله عالم پرحدیث است

حدیثی چون حدیث مصطفی کو

(سنایی)

اخبار و احادیث

از دخت گرامی نبی اکرم و امامان معصوم علیهم‌السلام و همچنین همسران آن حضرت و اصحاب، اخبار و احادیث بسیاری درباره حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نقل شده که ما را در شناخت آن حضرت بسیار یاری می‌کند. زیرا اهل بیت از همه به پیامبر نزدیکتر و از اسرار و علوم نبوت باخبر بوده‌اند. بهره‌گیری از این منابع گرانقدر برای شناخت ابعاد رسالت و شخصیت رسول اکرم بسیار مفید و با ارزش است.

قرآن

اما وصف کامل چنین سروری و ستایش چنین کمالی از عهده که برآید؟ و چه کسی را توان آن باشد که به مدح و منقبت وی زبان گشاید؟ و چگونه عظمت آن ستوده خداوند به کف عشق ناتمام آدمیان درآید؟ و چنان شرح چنین کمالی در ظرف الفاظ و عبارات گنجد؟

براستی قلم هیچ نویسنده و بیان هیچ خطیبی توانایی وصف کامل رسالت و شخصیت آن سرور انبیاء و آن اسوه عالم بشریت را ندارد. علامه طباطبائی رحمه الله علیه چه زیبا می‌گوید:

«درک یک شخصیت آسمانی خردی آسمانی و وصف آن نیز زبان آسمانی می‌خواهد»^(۱)

فکرم نمی‌رسد به صفات که وصف تو
بر دست و پای عقل زحیرت قفال یافت
نیک اختری به منزل وصلت رسد که او
با بدر و صدر شرف اتصال یافت

(سلمان ساوجی)

یکی از بهترین راهها برای شناخت وجود مقدس پیامبر بزرگ اسلام جستجو در آیات قرآن و بررسی ابعاد شخصیت آن حضرت از دیدگاه قرآن است. چه کسی بهتر از خالق هستی که خاتم رسولان خود را برگزیده و برای هدایت تمام انسانها مبعوث داشته، می‌تواند رسالت و خصوصیات رسول گرامی خود را توصیف نماید. با یک بررسی اجمالی در قرآن می‌فهمیم که در این اقیانوس بیکران و در اعماق این کتاب الهی همه جا سخن از رسالت، فضایل، وظایف و شخصیت آن حضرت به میان آمده و حقایق بسیاری درباره این اسوه عالم بشریت بیان گردیده است. او چون خورشید تابانی در فضای نورانی قرآن می‌درخشد و انوار درخشانش از این کتاب الهی مشهود است.

تو اصل وجود آمدی از نخست
دگر هر چه موجود شد فرع توست
ندانم کدامین سخن گویمت
که والاتری زان چه من گویمت
تو را عزّ لولاک تمکین بس است
شنای تو «طه» و «یس» بس است

(سمدی)

روش و موضوع این کتاب

درباره شخصیت رسول گرامی اسلام و تاریخ زندگی ایشان کتابها و مقالات بسیاری به زبانهای مختلف نوشته و ترجمه شده که منبع بیشتر آنها کتابهای تاریخ است. این نویسندگان گاه در میان مطالب خود به آیاتی از قرآن درباره پیامبر اکرم اشاره نموده‌اند؛ اما کمتر به جستجوی عمیق شخصیت و رسالت آن حضرت در قرآن پرداخته‌اند. روش ما در این کتاب بررسی آیات قرآن برای شناخت شخصیت عظیم رسول اکرم از دیدگاه قرآن است. تا بدانیم قرآن پیامبر اسلام را در ابعاد گوناگون چگونه معرفی نموده. چه اوصاف و خصوصیات را برای آن حضرت اثبات کرده و چه صفاتی را از وجود مقدس ایشان سلب نموده است. هرگاه قرآن را با دقت بخوانیم به آیات بسیاری می‌رسیم که اوصاف، وظایف و مراتب عظمت و کمال آن ستوده خداوند را بیان نموده و ساحت مقدسش را از تهمت‌ها و نسبت‌های دروغ پاک و پیراسته دانسته است.

در چند سالی که در خدمت قرآن، مشغول به این پژوهش قرآنی بودم همواره از قادر متعال طلب یاری و استعانت می‌نمودم. و با توجه به اینکه در زمینه این موضوع کمتر کاری انجام گرفته، در حد توان کوشیدم تا بیشتر آیاتی را که مربوط به این موضوع است جمع‌آوری، بررسی و تدوین کنم. اما اینکه چقدر در این پژوهش قرآنی توفیق یافته‌ام، قضاوتش با خوانندگان ژرف‌نگر و اهل قرآن است. امیدوارم پژوهشگران این کتاب الهی در تکمیل این اثر تلاش بیشتری نمایند.

حد ثنائش بجز خدا که شناسد
من که و اندیشه ثنای محمّد
لَيْسَ كَلَامِي يَفِي بِنَعْتِ كَمَالِهِ
صَلِّ إِلَهِي عَلَى النَّبِيِّ وَآلِهِ

(جامی)

انگیزه نگارش این کتاب

مسلمانان در طول قرون متمادی همواره به قرآن عشق ورزیده و در نگهداری، حفظ و فهم آن کوشیده‌اند. در تمام تاریخ کتابی وجود ندارد که به اندازه قرآن مورد ترجمه، تفسیر، شرح و بررسی قرار گرفته باشد. نگاشته‌های قرآنی قدمتی به بلندای عمر خود این کتاب الهی دارد. گذشت زمان و پیشرفت تمدن هرگز آن را کهنه نکرده، بلکه عجایب و شگفتیهای آن را بیشتر آشکار نموده است. هرچه در آن تدبیر و پژوهش بیشتری انجام گیرد، افقهای تازه‌ای در مقابل دیدگان پژوهنده گشوده می‌شود. هر چند ما را توان شناخت کامل این کتاب آسمانی نیست اما:

هم بفدر تشنگی باید چشید

آب دریا را اگر نتوان کشید

با وجود تمام کارهای ارزنده‌ای که در شناخت و تفسیر این کتاب الهی انجام گرفته، هنوز هم موضوعات قرآنی بسیاری وجود دارد که چنانکه شایسته است مورد بررسی و تحقیق قرار نگرفته. یکی از این موضوعات «شناخت شخصیت رسول گرامی اسلام از دیدگاه قرآن» است. مسلمانان همواره عاشق قرآن و شیفته رسول اکرم بوده‌اند و نزد آنان کتابی ارزشمندتر از قرآن و شخصیتی محبوب‌تر از پیامبر اکرم نبوده است. از آنجا که قرآن رسول اکرم را اسوه حسنه و الگویی نیکو معرفی می‌کند پس ضرورت دارد ایشان را هر چه بیشتر بشناسیم تا بتوانیم آن حضرت را الگوی خود قرار داده و از ایشان پیروی کنیم.

هنگامی که این موضوع را جهت تحقیق برگزیدیم با خود اندیشیدیم که آیا توان این مهم را داریم یا نه؟ زیرا در انجام این کار قرآنی خود را مانند شناگری کم توان می‌دیدم که در اقیانوس بیکران قرآن، دریایی چون محمد ﷺ را جستجو می‌کنم و هر چه در این بحر بی‌نهایت بیشتر غواصی می‌کنم، جلوه‌های تازه‌ای از آن وجود مقدس را می‌یابم. اما وقتی در اندیشه پایان دادن به بحث به افق این اقیانوس می‌نگرم برای عظمت آن حضرت نهایت و پایانی نمی‌بینم. پس چه کنم و چگونه به بررسی و تدوین آیات قرآن در توصیف شخصیتی بپردازم که از درک او ناتوانم؟

باد در کف، خاک بر سرمانده‌ام

یا رسول الله بس در مانده‌ام

من ندارم در دو عالم جز تو کس

بی‌کسان را کس تویی در هر نفس

چاره کار من بیچاره کن

یک نظر سوی من غمخواره کن

کز سرِ فضلِ کنی در من نظر

حاجتم آن است ای عالی گهر

(عطار نیشابوری)

مدتی در این افکار غوطه ور بودم تا اینکه آیهای مرا به طریق ثواب رهنمون شد:

«... لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا أَنْبَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا» (طلاق / ۶۵-۷)

ترجمه: خداوند هیچ کس را مگر به آن اندازه که به او توان داده مکلف نمی‌سازد و زود است که خدا

پس از سختی آسانی پیش آورد.

سرانجام با الهام از این آیه و با استعانت از قادر متعال و امید به لطف پیامبر اکرم دست بکار شدم و تصمیم گرفتم در حد توان در این زمینه بکوشم. و زمانی در کار خود مصمم تر شدم که به بررسی کتابهایی که درباره رسول اکرم نوشته شده پرداختم و متوجه شدم درباره این موضوع کار قابل توجهی انجام نگرفته. پس

مشغول شدم و تلاشی نمودم متناسب با توان و مرتبه خویش و نه در خور قدر و مقام قرآن و رسول گرامی اسلام.

مدح تو خود از دست و زبان که برآید
حق گفته ثنای تو ، تبارک و تعالی
در هر دو جهانم نظری کن به شفاعت
ای هر دو جهان را تو به حق والی و والا
(عاشق اصفهانی)

عذرخواهی و طلب آموزش

در چند سالی که مشغول جمع آوری و بررسی آیات و سپس تدوین و نگارش این کتاب بودم ، همواره از خداوند متعال و پیامبر گرانقدرش طلب یاری و هدایت نموده‌ام و تلاش کرده‌ام در این پژوهش قرآنی نهایت دقت و وسواس را داشته باشم مبدا چیزی بر قرآن تحمیل و یا تفسیر به رأی شود. اما با این حال انسان جایز الخطاست و احتمال لغزش در گفته‌ها و نوشته‌هایش وجود دارد. آنچه از محاسن در این اثر قرآنی وجود دارد همه از الطاف الهی و به برکت قرآن و رسول اکرم است. و اگر لغزش و خطایی یاکم و کاستی مشاهده می‌شود از کم توفیقی و ناآگاهی این حقیر منشأ می‌گیرد. که در اینجا از پیشگاه خداوند متعال ، قرآن کریم و رسول گرامی اسلام طلب مغفرت و بخشش می‌نمایم و از خوانندگان تقاضا دارم با راهنماییهای خود مرا در اصلاح و تکمیل این اثر قرآنی یاری دهند.

امیدوارم این کوشش اندک بخاطر موضوع والا و ارزشمند آن مورد قبول درگاه احدیت و پیامبرگرامیش واقع شود و ذخیره‌ای باشد برای قبر و قیامت این حقیر ، پدر و مادر و خانواده‌ام و خداوند شفاعت محمد و ال محمد را شامل حال محبان حضرتش بفرماید.

چند نکته

در اینجا بیان چند نکته را لازم می‌دانم :

۱- رسول گرامی اسلام در دریافت وحی ، عمل کردن به وحی و ابلاغ آن به مردم معصوم بوده. آن حضرت در عین حال که وحی الهی را بطور کامل دریافت می‌کرد ، به تمام آن هم عمل می‌نمود و در واقع پیامبر اکرم ، قرآن مجسم و قرآن ناطق بودند. پس اولین عامل به قرآن و دستورات الهی ، خود پیامبر بوده‌اند. بسیاری از آیاتی که در این کتاب مورد استناد قرار گرفته اوامر و فرمانهای خداوند متعال به رسول گرامیش می‌باشد و ما این آیات را هم ملاک شناخت آن حضرت از دیدگاه قرآن قرار داده‌ایم. زیرا تردیدی نداریم که آن جناب تمام این فرمانها را ، هم خود عمل نموده و هم به مردم ابلاغ کرده است.

۲- در ترجمه آیات ، بیشتر از ترجمه جناب آقای عبدالمحمد آیتی استفاده شده. زیرا به تصدیق بسیاری از صاحب نظران ، ترجمه ایشان یکی از بهترین ترجمه‌های قرآن به زبان فارسی است.

۳- در دسته بندی آیات و انتخاب موضوع برای آنها و همچنین برای توضیح و تفسیر آیات از چند تفسیر قرآنی استفاده شده که در فهرست منابع ذکر خواهد شد. اما بیشتر از همه از دو تفسیر بهره برده‌ام: یکی تفسیر گرانقدر المیزان اثر علامه طباطبائی رحمه الله علیه و دوم تفسیر پرارزش نمونه که به کوشش جمعی از دانشمندان و زیر نظر آیه الله مکارم شیرازی تالیف شده است.